

Avdelningen för juridik och handelsfrågor
Ulrika de la Iglesia
Direktnr: 033-17 77 08
E-post: ulrika.delaiglesia@swedac.se

Er referens
A2020/01490/ARM

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar – SOU 2020:38 Ökad trygghet för visseblåsare

Swedac ansvarar för frågor om teknisk kontroll, inklusive ackreditering och för frågor i övrigt om bedömning av överensstämmelse. Swedac ansvarar även för samordning av marknadskontroll, reglerad mätteknik och ädelmetallkontroll.

Swedacs ståndpunkter

Swedac har inga synpunkter på förslaget om interna rapporteringskanaler.

Vad gäller förslaget att göra Swedac till behörig myndighet för det område som framgår av avsnitt C1 i visseblåsardirektivets bilaga avstyrker myndigheten förslaget i de delar det omfattar annan lagstiftning än den för vilken Swedac redan har tillsynsuppdrag.

Skäl för Swedacs ståndpunkter

Förslaget om intern rapporteringskanal

Swedac konstaterar att det är viktigt att det finns kanaler för att säkerställa rapportering av missförhållanden och att det kommer innebära viss administrativ påfåga för myndigheten men har inga särskilda synpunkter på den delen av förslaget.

Förslaget att utse Swedac till behörig myndighet

Utredningen föreslår att Swedac ska utses till behörig myndighet. Det innebär att myndigheten, liksom övriga behöriga myndigheter, utöver en intern rapporteringskanal ska inrätta en extern sådan med förfaranden för att ta emot, lämna återkoppling om och följa upp rapporter om överträdelser av lag eller andra föreskrifter. Swedac föreslås bli den myndighet som tar emot externa rapporter om överträdelser inom området produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, såvitt avser allmänna säkerhetskrav och krav på överensstämmelse för produkter som släpps ut på unionsmarknaden.

Utredningen har kommit fram till att det inom området produktsäkerhet och produktöverensstämmelse finns sex unionsrättsakter uppräknade i visseblåsar-direktivets bilaga. Området delas enligt förslaget mellan Swedac och Inspektionen för

¹ Ange denna beteckning vid all kontakt med Swedac i ärendet.

strategiska produkter, varför Swedacs del omfattar de rättsakter som anges i C1 (del 1) i bilagan till visseblåsdirektivet (hädanefter bilaga C1).

Bilaga C 1 punkt ii hänvisar till unionens harmoniseringslagstiftning avseende industriprodukter enligt förteckningen i bilagorna I och II till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter (marknadskontrollförordningen). I bilagorna i och II till marknadskontrollförordningen finns ett sjuttioal rättsakter med en mycket stor spännvidd. Det gäller allt från avgassystem för motorfordon till hissar, medicinteknisk utrustning och personlig skyddsutrustning.

Bilaga C 1 punkt i, hänvisar till Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet. Direktivet avser produkter som – också inom ramen för tillhandahållande av tjänster – är avsedda för konsumenter eller som under rimligen förutsebara förhållanden kan komma att användas av konsumenter även om den inte är avsedd för dem, och som tillhandahålls eller ställs till förfogande i kommersiell verksamhet, oavsett om detta sker mot betalning eller ej och oavsett om produkten är ny, begagnad eller reoverad.

Det sagda innebär att det föreslagna området är större än vad utredningen synes ha uppfattat och att det skulle bli ett mycket stort ansvarsområde som avser tekniskt komplicerade produkter inom vitt skilda områden. Detta gäller oavsett vilken myndighet som får uppdraget.

Utredningen anser att antalet behöriga myndigheter bör begränsas. Skälet för detta är att en myndighet som åläggs en skyldighet att inrätta externa rapporteringskanaler och förfaranden kommer att få ökade kostnader och en ökad administrativ börda. Inrättandet och hanteringen av visseblåsarfunktionen kommer även att ställa krav på att det finns kompetens vid myndigheten för att kunna följa upp rapporteringen och i övrigt att säkerställa att de krav som den nya regleringen ställer efterlevs. Utgångspunkten bör därför enligt utredningen vara att i den mån det är lämpligt och möjligt bör det utses endast en behörig myndighet för respektive område i visseblåsdirektivets bilaga.

Swedac delar uppfattningen att det finns fördelar med att endast en behörig myndighet finns inom varje område. Det är naturligtvis för den som vill rapportera enklare att göra det om det är lätt att hitta kanalen för rapportering. Mot det står att visseblåsdirektivet förutsätter att de behöriga utpekade myndigheterna har vissa befogenheter. De skäl som utredningen anför för varför man anser att bara en myndighet ska utses inom respektive område talar även mot en sådan ordning. Kompetensen inom respektive område finns i dag på de myndigheter som har tillsynsansvar. Att utse annan myndighet till behörig myndighet innebär att man i så fall får bygga upp kompetens även på den myndigheten.

Swedac utövar tillsyn och marknadskontroll över produkter inom reglerad mätteknik och ädelmetallkontroll samt över riksmätplatser. Swedac utövar även tillsyn över ackrediterade organ och anmälda organ.¹ Myndighetens uppgift att samordna

¹ Se 2 § förordningen (2009:895) med instruktion för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.

marknadskontrollen, nationellt och inom EU, innebär dock inte ett mandat att utöva tillsyn på området. Swedac saknar därmed, inom större delen av det föreslagna området, de befogenheter som krävs för att kunna fullgöra det föreslagna uppdraget på egen hand. Utredningen synes ha missförstått Swedacs uppdrag i denna del och det saknas i utredningen någon närmare analys av detta eller förslag som löser denna brist.

Detsamma kommer dock att gälla oavsett vilken annan myndighet som ensam skulle utses som behörig myndighet på det aktuella området eftersom ingen myndighet har befogenheter att vidta lämpliga åtgärder över hela området i bilaga C1.

Swedac, eller den myndighet som utses som behörig myndighet inom området, skulle visserligen kunna be annan myndighet om hjälp med utredning av en rapporterad överträdelse, men har inget mandat att kräva sådan assistans. Myndigheten kan inte heller säkerställa att en annan myndighet gör en lämplig uppföljning av en rapport inom den tidsram som direktivet förutsätter. Till det kommer att det är oklart om gällande sekretessregler ger det skydd som ett sådant förfarande skulle kräva.

Alternativt kan den myndighet som utses som behörig myndighet ges befogenhet att själv vidta lämpliga åtgärder inom hela området. Det skulle i så fall innebära parallella befogenheter till sektorsmyndigheterna. Utredningen innehåller inte heller i denna del någon analys eller förslag. Vilka befogenheter det skulle kräva behöver i så fall utredas närmare.

Att endast ha en behörig myndighet på ett stort och tekniskt komplicerat område gör att det blir svårare att uppfylla visseblåsardirektivets krav på kompetens och oberoende i organisationen för det breda område som C1 utgör. En ensamt behörig myndighet kan knappast förutse inom vilka delområden som rapporteringen kommer att ske och vilken kompetens som behövs säkras för detta. Även om det är svårt att förutse mängden rapporter på området kan man med hänsyn till områdets omfattning och vilka rättsakter som ingår i området utgå från att det kan komma att bli en betydande arbetsökning för den organisation som får ett sådant uppdrag. Ett sådant uppdrag, som även omfattar att utreda rapporter på området, kan knappast rymmas inom befintliga ramar. I vart fall inte för en mindre myndighet där den tillsyn som utredningen utgått från och som är basen för uppdraget utgör en väldigt liten del av verksamheten som dessutom i huvudsak finansieras av avgifter, vilket är fallet för Swedacs del.

Därutöver har Swedac inom sitt uppdrag som nationellt ackrediteringsorgan bred teknisk kompetens. Även den verksamhetsgrenen är avgiftsfinansierad. Dessutom finns även risk för att en sammanblandning mellan uppgiften som ackrediteringsorgan och behörig myndighet för visseblåsardirektivet skulle kunna påverka uppfattningen om ackrediteringsorganets oberoende och opartiskhet. En sådan sammanblandning skulle även vad Swedac förstår stå i strid med den självständiga roll som krävs enligt visseblåsardirektivet.

Ett alternativ till föreslaget är att i stället ge den myndighet som utses som behörig myndighet rätt att lämna över rapporten till den sektorsmyndighet som har

tillsynsuppdraget på aktuellt område. Sektorsmyndigheterna skulle även kunna få en skyldighet att bistå den behöriga myndigheten inom den tidsram som krävs enligt kraven i direktivet. Den behöriga myndigheten skulle då snarast ha ett samordnande uppdrag i vilket ingår att utreda om rapporten faller inom direktivets omfattning, att lämna över till rätt sektorsmyndighet som har uppdraget att utreda och åtgärda det rapporterade missförhållandet samt återkoppla till den rapporterade personen.

Ett sådant uppdrag skulle kunna ges till Swedac. Vid myndigheten finns Marknadskontrollrådet, myndigheten ansvarar bland annat för rådets ordförandeskap och sekretariat. Rådet är ett nationellt samordningsorgan för frågor om marknadskontroll. Det fungerar framför allt som ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, men rådet ska också underlätta allmänhetens kontakter med berörda myndigheter och samråda med företrädare för näringsliv och konsumenter och andra intressenter. I rådet ingår flera av de myndigheter som har sektorsansvar för de rättsakter som omfattas av bilaga C1. I rådet ingår även flera av de myndigheter som föreslås som behöriga myndigheter på andra områden: Transportstyrelsen, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten och Konsumentverket.

En sådan lösning förutsätter dock att det utreds om det är förenligt med direktivet och vilken reglering som i så fall krävs, bland annat av sekretessfrågor. I avsaknad av detta avstyrker Swedac det lämnade förslaget i de delar det omfattar områden utöver de som myndigheten redan har tillsynsansvar inom.

Skulle trots detta det av utredningen framlagda förslaget föredras, behöver det utredas närmare vilken reglering som krävs för att säkerställa att Swedac har både de befogenheter som krävs och tillräckliga resurser för att utföra dessa uppgifter. Utifrån det underlag som framgår av utredningen om omfattning och kostnader kan Swedac inte förutse omfattningen på det föreslagna uppdraget. Myndigheten bedömer dock att det saknas förutsättningar att genomföra det föreslagna uppdraget inom ramen för befintlig verksamhet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Ulf Hammarström efter föredragning av juristen Ulrika de la Iglesia. Chefsjuristen Anette Arveståhl och ledningssamordnaren Linnea Holm har deltagit vid den slutliga handläggningen av ärendet.

Ulf Hammarström

Ulrika de la Iglesia

Kopia till:
1. UD-HI

